

Reģionu komitejas atzinums “Reģionālas pieejas klimata pārmaiņām Eiropas Savienībā – kalnu reģionu piemērs”

(2012/C 391/06)

REĢIONU KOMITEJA

- atzīmē, ka klimata pārmaiņas sevišķi ietekmē kalnu reģionus, un atkārtoti norāda, ka jāsekmē tas, lai pielāgošanās klimata pārmaiņām būtu daļa no plašāka projekta, kas virzīts uz lielāku individuālo un kolektīvo elastīgumu, ņemot vērā visus nenovēršami savstarpēji saistītus apdraudējumus vides, enerģētikas un sociālajā jomā;
- norāda, ka Eiropas Savienība paredzējusi 2013. gadā pieņemt pielāgošanās stratēģiju un uzskata, ka ir būtiski svarīgi, lai šādai vispārējai stratēģijai būtu reģionālā un vietējā dimensija, kā paredzēts Lisabonas līguma 174. pantā. Vēlams, lai šajā ES pielāgošanās stratēģijā būtu paredzēta īpaši kalnu reģioniem veltīta nodaļa;
- uzsver, ka turpmākajās desmitgadēs paredzama kalnu reģionu neaizsargātības palielināšanās, tāpēc ir jāpastiprina zinātniskā pētniecība un jānodrošina efektīva informācijas apmaiņas sistēma. Eiropas Savienības budžetā 2014.–2020. gadam ir svarīgi paredzēt līdzekļus, kas veltīti tam, lai pielāgotos klimata pārmaiņām. Politikas jāorientē uz to, lai nodrošinātu vispārējas nozīmes pakalpojumus īpaši neaizsargātās teritorijās un uzlabotu to pieejamību;
- uzsver, ka daudzi kalnu reģioni jau ir sākuši izstrādāt pielāgošanās stratēģijas un ir steidzami jākoordinē mērķi un jāanalizē rezultāti. Vides iniciatīvas, kas pašlaik ir sadrumstalotas starp daudzām apvienībām, pētniecības struktūrām un pārvaldes iestādēm kalnu reģionos, ir jāsavieno.

Ziņotājs	Luciano CAVERI kgs (IT/ALDE), Aostas ielejas autonomā apgabala padomes loceklis
Atsauces dokuments	Pašiniciatīvas atzinums

I. IETEIKUMI POLITIKAS JOMĀ

REĢIONU KOMITEJA

Vispārīgās piezīmes

1. atzīmē, ka pēdējos gados Eiropas Savienībā ir publicēta plaša zinātniska literatūra un virkne politikas dokumentu un zinātnisku projektu, kuros uzsvērts, ka **klimata pārmaiņas sevišķi ietekmē kalnu reģionus**, jo tajos ierobežotā teritorijā apvienoti vides apstākļi, kas atšķiras pēc augstuma virs jūras līmeņa, orientācijas un gaisa plūsmu ietekmes. Arī Klimata pārmaiņu starpvaldību padome (IPCC) kalnu reģionus klasificē kā vienus no apgabaliem, kurus klimata pārmaiņas apdraud jo īpaši. Turklāt rīcības plāna "Agenda 21" (pasaulē augstākā līmeņa sanāksme Riodežaneiro, 1992. gads) kalnu reģioniem veltītās 13. nodaļas 4. punktā minēts, ka tie ir apgabali, kurus klimata pārmaiņas ietekmē visvairāk. Minētais jautājums ir aktuāls arī saistībā ar konferenci "Rio+20" 2012. gada jūnijā. Tieši kalnu reģionos ir vislielākās mežu platības Eiropā, un tie veido oglekļa dioksīta piesaistītājsistēmu, kas uztver lielu daudzumu CO₂. Tie arī uzlabo gaisa kvalitāti, mazinot piesārņojuma negatīvo ietekmi; kalnu reģionos ir arī būtiski ūdens un ainavu resursi, taču tos ietekmē klimata pārmaiņas. Kalnu reģioni, tāpat kā jūras piekraste, ar tiem raksturīgajiem klimatiskajiem apstākļiem, bioloģisko un ainavu daudzveidību, ūdens resursiem, kultūras aspektiem, arhitektūru, tradīcijām un paražām, ir tūrismam ļoti nozīmīgas teritorijas;

2. uzsver, ka klimata pārmaiņas skar visu Eiropas Savienību un arī pasauli, bet konkrētās sekas attiecīgajā teritorijā un līdz ar to arī sagatavošanās un reakcija uz šīm sekām ir atkarīga no ļoti daudziem faktoriem. Visiem pasākumiem reaģēšanai uz klimata pārmaiņām tādēļ jābūt pielāgotiem dažādo teritoriju specifiskajiem apstākļiem. RK pārstāvētās vietējās un reģionālās pašvaldības tāpēc ir ļoti nozīmīgi partneri atbilstošu risinājumu izstrādē un īstenošanā;

3. atgādina, ka klimata pārmaiņas un to sekas ir viena no galvenajām problēmām, ar ko saskarsies Eiropas Savienības vietējās un reģionālās pašvaldības tuvākajos gados. Tādēļ par prioritāti jānosaka pasākumi, kas vajadzīgi, lai pēc iespējas ierobežotu globālās vidējās temperatūras paaugstināšanos (pārmaiņu mazināšana), un dažādos līmeņos sagatavotos tām pārmaiņām, kuras ir neizbēgamas (pielāgošanās);

4. uzsver, ka kalnu reģioni ir **bioloģiskās daudzveidības krātuves**, kuras apdraud ātrās klimata pārmaiņas: no visām Natura 2000 teritorijām 43 % atrodas kalnu reģionos un 118

no 1 148 sugām, kas minētas biotopu direktīvas II un IV pielikumā, ir saistītas ar kalnu vidi (1);

5. norāda, ka **līdzienos maz jūtamas klimata svārstības kalnu reģionos kļūst nozīmīgas** un ir agrīns brīdinājums par liela mēroga klimata pārmaiņu tendencēm. Tādējādi tās ir vienreizējs **zinātniskās pētniecības** novērojumu avots, kā arī **sniedz iespēju izmēģinājumiem pielāgošanās politikas izstrādei un novērtēšanai**;

6. atkārtoti uzsver, ka **klimata pārmaiņas jau notiek** un izraisa: pastiprinātu hidroģeoloģiska rakstura apdraudējumu (plūdi, nogrūvumi), cilvēku un infrastruktūru neaizsargātības palielināšanos, ūdens pieejamības samazināšanos, sevišķi vasarā (arī apgabalos, kas nav kalnu reģioni, bet atrodas to tuvumā), upju hidroģeoloģiskā režīma izmaiņas (paredzams, ka Alpu reģionā biežāk būs pali pēc ziemas perioda un sausums vasarā), ledāju kušanu (kopš 1850. gada Alpu ledāji zaudējuši aptuveni divas trešdaļas sava apjoma, turklāt šis process ievērojami paātrinājies pēc 1985. gada), mūžīgā sasuluma slāņa samazināšanos, sniega segas noturēšanās ilguma samazināšanos (sevišķi augstumā, kas nepārsniedz 1 500 m virs jūras līmeņa), lavīnu biežuma maiņu, bioloģiskās daudzveidības un augu un dzīvnieku migrācijas apdraudējumu, izmaiņas vasaras un ziemas tūrisma ekonomikā un hidroelektroenerģijas ražošanā, nedrošību lauksaimnieciskajā ražošanā un zaudējumus mežsaimniecībā. Sakarā ar Alpu vides jutību pret šīm ātrajām klimata pārmaiņām minētais apgabals kļūst par reģionu ar pastāvīgi nelabvēlīgiem apstākļiem. Temperatūras paaugstināšanās, kas reģistrēta pēdējos 150 gados, Alpos ir divreiz lielāka (+ 1,5 °C) par vidējo rādītāju (+ 0,7 °C) pasaulē (2). Eiropas Vides aģentūra (EVA) 2009. gadā pētīja Alpu ūdens resursu neaizsargātību (3);

7. uzsver, ka kalnu apgabalu tradīciju un kultūru pamatā ir svarīga koncepcija, proti, **videi pieļaujamo robežu un iespēju apzināšanās**. Saskaņā ar apgabala fiziskajiem ierobežojumiem laika gaitā ir ļāvusi izstrādāt izsmalcinātus ilgtspējas un resursu racionālas izmantošanas kritērijus. Šis **pamatvērtības var integrēt modernajā redzējumā**, izmantojot jaunās tehnoloģijas, un tādā veidā radīt zināšanas un attīstības modeļus, kuri ir noderīgi ne vien pašiem kalnu reģioniem, bet arī apkārtējām teritorijām, un kuriem daudzos gadījumos var būt universāla vērtība (kā pilsētas un lauku partnerības modeli RURBAN-TCUM/ES Reģionālās politikas ģenerāldirektorāts);

(1) Eiropas Vides aģentūra (EVA), "Europe's ecological backbone: Recognising the true value of our mountains", Ziņojums 6/2010.

(2) Kopīgais pētniecības centrs/Pasaules Veselības organizācija, "Impacts of Europe's changing climate", Ziņojums 4/2008: http://www.eea.europa.eu/publications/eea_report_2008_4.

(3) EVA, "Regional climate change and adaptation. The Alps facing the challenge of changing water resources", Ziņojums 8/2009.

8. atgādina, ka klimata pārmaiņas ir visu laiku vislielākais izaicinājums cilvēces pielāgošanās spējām, tomēr tās ir tikai **daļējs rādītājs sarežģītākai vides un cilvēces krīzei**, un ir saistītas arī ar:

- atjaunojamu dabas resursu pieejamību (ūdens, meži, zivju krājumi, biomasas zudums);
- ekosistēmu preču un pakalpojumu kvalitātes un apjoma samazināšanos;
- bioloģiskās daudzveidības samazināšanos;
- pārtikas ražošanas nestabilitāti (augstās degizrakteņu enerģijas izmaksas pārtikas produktu ražošanā, aramzemes platību samazināšanās, augsnes oglekļa, slāpekļa un fosfora aprites ciklu nelīdzsvarotība);
- minerālu resursu pieejamības samazināšanos;
- lētas degizrakteņu enerģijas pieejamības samazināšanos (maksimālais naftas patēriņš);
- gaisa, ūdens un augsnes piesārņojumu, kā arī atkritumu, kas bioloģiski nenoārdās, uzkrāšanos;
- demogrāfisko pieaugumu un migrācijas plūsmām (citstarp klimata pārmaiņu dēļ);

9. uzsver, ka atkarībā no ģeogrāfiskajiem reģioniem minētās problēmas ekonomiku un sociālo jomu ietekmēs dažādi, un tādēļ izsaka nožēlu par to, ka vienā no nedaudzajiem projektiem, kuros analizēta klimata pārmaiņu ietekme uz ES ekonomiku, ir Eiropas Savienības Kopīgā pētniecības centra (JRC) projekts PESETA (2009), nav ņemti vērā kalnu reģioni;

10. atzīmē, ka baltajā grāmatā par adaptāciju klimata pārmaiņām (COM(2009) 147 final) Eiropas Komisija atzīst, ka klimata pārmaiņu ietekme dažādos reģionos atšķirsies un ka jebkura pielāgošanās stratēģija būs efektīva tikai tad, ja visi pārvaldības līmeņi sadarbosies. Pielāgošanās ir dinamisks ilgtermiņa process, kas prasa politisko lēmumu pieņēmēju, pētnieku, ekspertu, uzņēmēju un vietējo amatpersonu ciešu sadarbību;

11. atzinīgi vērtē to, ka 2012. gada pavasarī tika sāktā sabiedriskā apspriešana, lai sagatavotu 2013. gadam plānoto ES pielāgošanās stratēģiju, un ir izveidota arī platforma CLIMATE-ADAPT. Tas ir instruments, kas ļauj apkopot labas prakses piemērus un plānot reģiona un pilsētas teritorijas līmeņi, un tajā ir iekļauta arī sadaļa par kalnu apgabaliem;

Mērķi

12. atkārtoti norāda, ka jāsekmē tas, lai pielāgošanās klimata pārmaiņām būtu daļa no plašāka **projekta, kas virzīts uz lielāku individuālo un kolektīvo elastīgumu**, ņemot vērā visus nenovēršami savstarpēji saistītos apdraudējumus vides, enerģētikas un sociālajā jomā;

13. norāda, ka Eiropas Savienība paredzējusi 2013. gadā pieņemt **pielāgošanās stratēģiju** un uzskata, ka ir būtiski svarīgi, lai šādai vispārējai stratēģijai būtu **reģionālā un vietējā dimensija**, kā paredzēts Lisabonas līguma 174. pantā. Vēlams, lai šajā ES pielāgošanās stratēģijā būtu paredzēta īpaši kalnu reģioniem veltīta nodaļa;

14. ES Pielāgošanās stratēģijā ir svarīgi iekļaut atsevišķu nodaļu par attālākajiem reģioniem, kuru īpašās iezīmes atzītas LESD 349. pantā;

15. uzsver, ka turpmākajās desmitgadēs paredzama kalnu reģionu neaizsargātības palielināšanās, tāpēc ir jāpastiprina zinātniskā pētniecība un jānodrošina efektīva informācijas apmaiņas sistēma. Eiropas Savienības budžetā 2014.–2020. gadam ir svarīgi paredzēt līdzekļus, kas veltīti tam, lai pielāgotos klimata pārmaiņām;

16. prasa, lai, ņemot vērā jaunās problēmas, ko rada klimata pārmaiņas, tiktu izstrādāti politikas pasākumi vispārējās nozīmes pakalpojumu nodrošināšanas un pieejamības uzlabošanai īpaši neaizsargātās teritorijās;

17. uzsver, ka klimata pārmaiņu mazināšana un tai piešķirtie resursi būtu jānosaka par augstāku prioritāti nekā pielāgošanās. Ja pasaules mērogā neizdosies panākt siltumnīcefekta gāzu emisiju nozīmīgu samazinājumu atbilstoši Apvienoto Nāciju Organizācijas Pamatkonvencijai par klimata pārmaiņām, turpmāk vairs nebūs iespējams novērst temperatūras paaugstināšanos pasaulē, klimata pārmaiņas un ekstremālus laika apstākļus, kas ietekmēs vietējās kopienas;

18. norāda, ka jānosaka **savstarpēji cieši saistīti pasākumi** esošo problēmu risināšanai un turpmāko problēmu pārvaldībai nozarēs, kurām jau paredzētas ES programmas, un jānorāda pasākumi, kas saskaņā ar subsidiaritātes principu koordinējami Eiropas vietējā līmeņa demokrātijas ietvaros. Jo īpaši tas attiecas uz šādiem pasākumiem:

- a) panākt jaunu ēku maksimālu energoefektivitāti un atjaunot esošās ēkas;
- b) kalnu un lauku reģionu būvniecības modeļu saglabāšana un atbalstīšana un teritoriālpilnojumā un dabas resursu apsaimniekošanas plānu izstrāde, lai nodrošinātu pilsētvides attīstību, nepieļaujot spekulāciju ar zemes platībām. Tas palīdzēs novērst ainavu, ekosistēmu, dzīvotņu un aizsargājamo teritoriju izpostīšanu, ūdens resursu un augsnes piesārņošanu un veicinās atbildīga tūrisma attīstību un līdz ar to – iedzīvotāju palikšanu uz dzīvi kalnu reģionos;
- c) ieviest atjaunojamus enerģijas avotus atkarībā no teritorijas raksturozīmēm (sauļes, fotoelementu, vēja enerģija, hidroelektroenerģija, biomasas), lai visur, kur tas iespējams, panāktu enerģētisko neatkarību; vajadzīgi integrēti reģionālie enerģētikas plāni un hidroelektroenerģijas uzkrāšanas iekārtu kapacitātes pārvaldība ar mērķi uzglabāt fotoelementu enerģiju;

- d) veicināt energoauditu reģionālo un vietējo pašvaldību līmenī;
- e) samazināt enerģijas un materiālu plūsmu vietējās pašvaldībās, nepazeminot dzīves līmeni (piemēram, "2000 W sabiedrība" Šveices politehniskajā augstskolā Cīrihē, (ETH Zürich));
- f) samazināt atkritumu rašanos un maksimāli tos atkārtoti pārstrādāt, sekmēt organisko atkritumu kompostēšanu mājās apstākļos;
- g) no jauna aktivizēt vietējos pārtikas apgādes tīklus: kvalitatīva lauksaimniecība, galvenokārt vietējam patēriņam un tirdzniecībai, kas vērsta uz tūristiem; stingri atbalstot saglabājošu lauksaimniecību (bez augsnes apstrādes vai ar saudzējošu augsnes apstrādi), kā arī bioloģisko lauksaimniecību un lopkopību;
- h) mežu apsaimniekošanā regulēt koksnes biomasas izmantošanu enerģētikā un būvniecībā, ņemot vērā klimata pārmaiņu radīto spiedienu; siltuma ražošanas iekārtas, kurās izmanto biomasu, nedrīkst būt lielākas par tām, kas atbilst mežsaimniecības gada ražošanas kapacitātei; saglabāt aizsargājamus mežus; atbalsts ilgtspējīgai mežsaimniecībai, kas virzīta uz kokmateriālu un biomasas – šo reģionu ekonomikas resursu – ražošanu;
- i) ievērojami ierobežot ēku būvei un infrastruktūrām izmantotajām zemes platības;
- j) samazināt prasību pēc mobilitātes, pilnībā izmantojot informācijas tīklu, IKT, datorizēto pakalpojumu un teledarba iespējas (tas ļautu arī piesaistīt iedzīvotājus pamestajiem kalnu apgabaliem un sekmēt tūrismu);
- k) veicināt vides ziņā atbildīgu un ilgtspējīgu tūrismu; izveidot Eiropas Tūrisma novērošanas centru, attīstīt lauku tūrismu;
- l) veicināt "zaļu" un inovatīvu ekonomiku kalnu apgabalos šādās nozarēs: enerģētika, elektronika, kontroles un uzraudzības sistēmas, zinātniskā pētniecība un augstākās izglītības centri;
- m) izglītība un kultūra: palielināt sabiedrības izpratni par ārkārtas stāvokli klimata jomā. Tas ir svarīgi labas klimata politikas un pielāgošanās stratēģijas īstenošanai. Tāpēc jāveicina vides jautājumu iekļaušana skolu programmās un sabiedrības informēšanas pasākumi, piemēram, izveidojot reģionālos "pielāgošanās birojus", kuru uzdevums būtu izstrādāt vietējiem apstākļiem atbilstošas stratēģijas un informēt iedzīvotājus. Piemēram, Austrālijas *Victorian Centre for Climate Change Adaptation Research* (VCCCAR — www.vcccar.org.au), kas vietējā līmenī pielāgo plašāku valsts politiku, ko paredz *National Climate Change Adaptation Research Facility* (NCCARF — www.nccarf.edu.au);
- n) izstrādāt civilās aizsardzības programmas un novērst ar klimatu saistītus apdraudējumus, izmantojot infrastruktūras, meteoroloģiskās un hidroloģiskās prognozēšanas brīdināšanas sistēmas, ātru informācijas apmaiņu ar sabiedrību un zaudējumu novēršanas un cilvēku glābšanas mācības;

19. uzsver, ka daudzi kalnu reģioni jau ir sākuši izstrādāt pielāgošanās stratēģijas un ir steidzami jākoordinē mērķi un jāanalizē rezultāti. **Vides iniciatīvas, kas pašlaik ir sadrumstalotas** starp daudzām apvienībām, pētniecības struktūrām un pārvaldes iestādēm kalnu reģionos, **ir jāsakāņo**;

20. prasa, **uzraudzīt sasniegtos rezultātus**, izstrādājot pasākumu un pakalpojumu efektivitātes rādītājus un izmantojot vienotu datubāzi, kurā var atrast informāciju par projektiem un enerģijas reģistru;

21. visbeidzot uzsver, ka ar klimata pārmaiņu cēloņiem un sekām saistīti jautājumi jārisina visos līmeņos, daudzās dažādās ģeogrāfiskās kopienās un globālā mērogā. Bieži vien tieši planētas visnabadzīgākās kopienas pirmās cieš klimata pārmaiņu dēļ, un tām ir vajadzīga īpaša palīdzība. Eiropas Savienības un dalībvalstu līdzekļi būtu jāpiešķir klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās pasākumiem atbilstoši pieņemtajās stratēģijās un starptautiskajos līgumos noteiktajām prioritātēm un jāizmanto līmenī, kurā tiem būs vislielākā ietekme. Tāpēc tādu pasākumu izstrādē, kas virzīti uz klimata pārmaiņu mazināšanu un pielāgošanos tām, ir jāiesaista vietējās un reģionālās pašvaldības, lai maksimāli izmantotu to zināšanas, pieredzi un tuvumu iedzīvotājiem.

Briselē, 2012. gada 10. oktobrī

Reģionu komitejas
priekšsēdētājs

Ramón Luis VALCÁRCEL SISO